

GLOBALIZACE A VYSOKÉ ŠKOLY V KONTEXTU 34. MEZINÁRODNÍHO SYMPOZIA IGIP 2005

Problém globalizace je aktuálním fenoménem současné doby – stále více je kromě jiného analyzována v širších kontextech filozofických, společenských, ekonomických, politických, sociologických, psychologických i pedagogických. Uvedená tematika se stala jednou z oblastí odborné pozornosti i na 34. Mezinárodním sympoziu IGIP (International Society for Engineering Education) 2005, který se konal v Istanbulu ve dnech 12. 9.–15. 9. 2005 na Yeditepe University.

Na tomto 34. sympoziu Mezinárodní společnosti pro inženýrskou pedagogiku (IGIP) byly v Istanbulu [1] předneseny dva referáty zabývající se globalizací a jejím dopadem na vysoké školy. Informace o těchto referátech může být užitečná při diskusích o trendech dalšího vývoje vysokoškolského školství.

A. Dicle z Yeditepe University v Istanbulu přednesl referát o globalizaci znalostí a jejich důsledků na vzdělávání v 21. století [2]. Globalizací se někdy rozumí vznik nadnárodních institucí, jichž rozhodnutí přetvářejí a omezují politiku určitých národních států. Jiní globalizací rozumí převažující dopad globálního ekonomického procesu, včetně procesu výroby, na spotřebu, obchod, kapitálový tok a vzájemnou peněžní závislost. Mnozí argumentují, že je to především vzestup neoliberalismu, ideologie nebo vznik nových globálních kulturních forem, médií a komunikačních technologií, které přetvářejí vztahy, identitu a interakce uvnitř a mimo místní kulturní prostředí. Jiní chápou globalizaci především jako vnímaný soubor změn, politikové je používají pro podporu nebo potlačení opozice proti změnám, protože „velké síly“ jako je globální soutěž, odezvy na požadavky Mezinárodního měnového fondu nebo Světové banky, závazky regionálních společenství atd. neponechávají národním státům „žádný výběr“, ale musí jednat podle souboru cizích pravidel.

Vliv globalizace na vysoké školství je zřejmý v oblasti výzkumu, neboť řada univerzit má dlouholetou mezinárodní spolupráci. Globalizace výzkumu je jak příčinou, tak důsledkem rozvoje informačních a komunikačních technologií (ICT), internetu a digi-

tálního vysílání. Druhou inovací je růst použití angličtiny, která se stává globálním jazykem. Tyto inovace vytvářejí podmínky pro rozvoj skutečně globálního trhu vyššího vzdělávání. Nyní je např. možné absolvovat kurz MBA na velké univerzitě v USA nebo Velké Británii z terminálu kdekoli v jakékoli zemi. Dochází k růstu distančního vzdělávání. Dochází ke spolupráci výzkumně orientovaných univerzit (Berkeley, Michigan, Columbia) a soukromých firemních vzdělávacích institucí (Time Warner, Disney Corporation, Microsoft, Cisco). Jiné soukromé firemní instituce (Burger King, IBM, Apple, the British Associated Newspapers aj.) vytvářejí vlastní postsekundární a odborné vzdělávací programy v různých zemích. Kromě běžných prezenčních čtyřletých studií vedoucích k titulu si instituce mohou ve zvýšené míře vybírat své vlastní místo ve vzdělávání.

V mnoha zemích dochází k posunu od vzdělávání elit k masovému vzdělávání. Přestože vlády pochopily potřebu rozšiřování vyššího vzdělávání, aby se dosáhlo schopnosti konkurence ve světě, nenašly dosud pro to dostatečné fondy. Ještě pravdivější je to pro oblast výzkumu. Vysoké školství při svém růstu se stává diverzifikovanější jak institucionálně, tak funkčně. Diverzifikace je velkou výzvou pro vysoké školství 21. století. Dalším rysem je finanční podpora vysokého školství s cílem, aby přispělo ke schopnosti ekonomické konkurence země. Dalším významným trendem je rozšiřování celoživotního vzdělávání.

Pokud jde o studenty, vzniká poptávka po flexibilnějších způsobech vzdělávání, studium je méně privilegiem a více právem, studenti se stávají více zákazníky. Přijímání studentů z nižších sociálních vrstev vyžaduje inovaci a flexibilitu výuky a učení, čímž se vysokoškolské instituce stávají více přístupné pro distanční vzdělávání a jiné formy vzdělávání na objednávku podle iniciativ soukromého sektoru.

Kultura akademické profese vcelku zaostává za změnami struktury a organizace vysokoškolského vzdělávání. Většina učitelů vysokých škol si uvědomuje jen klesající úroveň srovnatelných platů, zvětšující

se poměr studentů na učitele a tlak na čas pro poskytování vysoké kvality ve výuce a výzkumu. V extrému by se mohlo předvídat, že univerzita pracuje více jako agentura pro vzdělávání na objednávku, poskytující nutné prostředky a zajišťující kvalitu. Problémem může být integrita vysokoškolské instituce a institucionální loajalita členů učitelského sboru. Špičkoví učitelé se považují za nezávislé konzultanty nebo tvůrce.

Vysoké školství vyžaduje masivní a trvalé investování do budov, vybavení, výuky, do studentských služeb. Tyto zdroje nutno hledat také v soukromém sektoru – buď od studentů samotných nebo rozvojem veřejného a soukromého partnerství. Je potřeba diverzifikovat zdroje příjmu. Tyto změny vyžadují změny tradičního řízení vysokého školství. Zdá se, že řízení a kontrola shora dolů selhává. Dochází k posunu k spoluúčasti na řízení více zaměřené na výstupy než na vstupy a zvláště na cíle.

K. Gürüz ze Středovýchodní technické univerzity v Ankaře se zabýval vysokoškolským vzděláním a mobilitou studentů v globální ekonomice. Obsáhlý referát (94 str., z toho 7 str. seznam literatury) [3], vychází z toho, že dochází k transformaci průmyslové společnosti na společnost vědění a na globální znalostní ekonomiku.

Odtud vyplývá rostoucí celosvětový význam vysokého školství. Referát obsahuje číselné údaje růstu různých druhů vysokých škol podle různých prognostických studií a uvádí charakteristiku a příklady různých typů škol (virtuální univerzity, podnikové univerzity Motorola, Toyota, IBM, Dow Chemical aj.), certifikované programy k získání vysvědčení pro obor informačních technologií, pro muzea, knihovny, vydavatele a podniky, pro média, pro celoživotní vzdělávání a další.

V další části referátu se autor zabývá definicemi pojmů „internacionální“, „interkulturní“, „transnacionální“, „globální“ a „globalizace“ v souvislosti s vyšším vzděláním podle různých autorů. Věnuje se rozvoji internacionálních strategií ve vyšším vzdělání, které zahrnují studijní programy (výměna studentů, studium cizích jazyků, společné studijní programy, výměna učitelů), výzkumnou a školskou spolupráci (společné výzkumné projekty, konference, publikace) a jiné vnější vztahy škol. Důvody internacionalizace vyššího vzdělání jsou sociálně kulturní, politické,

ekonomické a akademické na úrovni národní, institucionální a na úrovni studentů a rodin. Globální trh vyššího vzdělání zahrnuje mezinárodní mobilitu studentů, učitelů, programů a celých škol. V souvislosti s tímto rozvojem vystupuje do popředí otázka kvality. Vznikají různé národní orgány k zajištění kvality. Na mezinárodní úrovni byly vytvořeny některé orgány, které jsou v referátu uvedeny. Např. UNESCO vytvořilo International Council for Open and Distance Education (ICDE) s nyní založenou ICDE Standard Agency (ISA).

Největší část referátu (57 str.) se zabývá mezinárodní výměnou studentů. Počet zahraničních studentů se od roku 1950 do roku 2002 ve světě zvětšil téměř dvacetkrát na 2 miliony. Předvídá se, že v roce 2025 bude počet zahraničních studentů ve světě 5 až 8 milionů. V referátu jsou probírány země přijímající zahraniční studenty a země vysílající do zahraničí studenty. Nejvíce zahraničních studentů přijímá USA, potom Velká Británie a Německo. Nejvíce studentů vysílá do zahraničí Čína a potom USA, Indie, Korea a Japonsko. V referátu jsou uvedeny podrobné údaje ve formě grafů, např. procento zahraničních studentů ve vztahu k celkovému počtu studentů přijímající země (Česká republika 3,4 %). Podrobné rozbory jsou uvedeny pro 10 zemí přijímajících nejvíce studentů a pro 11 zemí vysílajících studenty do zahraničí.

Symposium v Istanbulu přineslo řadu zajímavých podnětů – a to nejen pro oblast globalizace v kontextu vysokých škol. Otevřely se další inspirace k rozpracování teoretických i praktických otázek na poli pedagogicko-psychologického vzdělávání inženýrů-techniků. Na rozpracování řady problémových okruhů je nezbytné dále pracovat a těšit se současně na vzájemné odborné diskuse v rámci seminářů a konferencí nejen u nás, ale i v zahraničí.

Literatura:

- [1] Měřička, J., Vališová, A.: 34. Mezinárodní symposium IGIP 2005, AULA 2006, roč. 14, číslo 1, str. 59–60.
- [2] Dicle, A.: Globalization of Knowledge and Implications for Higher Education in the Twenty-First Century, sborník 34. Mezinárodního symposia IGIP, díl 2, str. 99–108.
- [3] Gürüz, K.: Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy, sborník 34. Mezinárodního symposia IGIP, díl 2, str. 5–98.

- jmě - - ddo- - alval -